

האחיזן שהלוקן את ירושת אביהם, הרי שביחס ל**מחצה** מן הירושה הרי הם חשובים **יורשין**, ואילו ביחס ל**מחצה** הנותרת הרי הם חשובים **כלקוחות**.⁽⁵⁾ נמצא, שאין הם חייבים לתת מנכסיהם למלוה על פה, אלא מן המחצה שהם חשובים עליו כיוורשים –

וחוב של פדיון הבן הרי הוא כמלוה על פה, ומשום **דכולי עלמא** [רבי מאיר ורבי יהודה] אית להו **מלוה הכתובה בתורה**⁽⁶⁾ כפדיון

הבן

לאו ככתובה בשטר דמיא –

ממ-ב

ודכולי עלמא אית להו דרב פפא, דאמר רב פפא:

מלוה על פה גובה מן היורשים, ואינו גובה מן הלקוחות.⁽¹⁾

ממטלטלין, וכמו שהיא סכרת עולא [כבא בתרא קעה ב] בשמעתתא דשעבודא דאורייתא, וכמו שכתב הרשב"ם שם. וראה עוד שם שהאריך.

5. ביאר רש"י את הטעם, משום שרב אסי מספקא ליה אם יש ברירה, ואנו אומרים שכל אחד קיבל בחלוקה את ירושתו, או שמא אין ברירה ולא נתברר שקיבל כל אחד את חלק ירושתו, ושמא החליפו את חלקיהם והרי הם לקוחות ולא יורשים, ולכן אנו דנים אותם כחצי יורשים וכחצי לקוחות.

6. ביארו התוספות: מלוה הכתובה בתורה, היינו דוקא כגון פדיון הבן וערכין ונזיקין וכיוצא בהן, שלא הייתי מחייבו אם לא שחייבתו תורה, אבל מלוה על פה, אף על גב דכתיב "והאיש אשר אתה נושה בו יוציא אליך את העבוט החוצה" [וילפינן מכאן שפריעת בעל חוב מצוה], לא מיקרי "כתובה" להיות ככתובה בשטר, ואף על גב דאיירי [הכתוב] אף במלוה על פה, דלא ייפה כחו במה שכתובה בתורה להיות ככתובה בשטר, כיון דבלאו הכי דבר פשוט הוא שיש לו לשלם מה שהלוהו.

1. ראה היטב מה שכתבו התוספות בד"ה ודכולי עלמא, [ראה גם בהערה 5].

מאחר שהלוה אינו חייב מספק, גם הערב אינו חייב וממילא אינו יכול לגבות כלל. וראה מה שתמהו התומים והקצות החושן [והובאה קושיית התומים בשפת אמת].

ה. **בקצות החושן** הקשה על רבי ירמיה: כיון דבשני יוסף בן שמעון אין השטר מוכח מתוכו, לאו שטרא הוא כלל אפילו אם יהא ידוע בעדים שזה הוא יוסף בן שמעון שחתם על השטר, ואם כן, במה נתחייב הלוה, כיון דהעדים הרי אין צריכים לראות נתינת המעות, דהא יכול לחייב עצמו בשטר אף על פי שאינו חייב, וכיון דאינו מוכח מתוכו, לא נתחייב בשטר זה כלל, ואם כן, היכי סלקא דעתיה דרבי ירמיה שבעל חוב גובה ממנו!?

וצריך לומר, דרבי ירמיה סבר: נהי דאינו מוכח מתוכו גוף הלוה שנתחייב, מכל מקום ביחס לשדה של השותפין, הרי מוכח מתוך השטר שיש בה שעבוד.

ו. במהרי"ט **אלגאזי** [סט ג] כתב לבאר את מחלוקת רבי ירמיה ורבא: דרבא סבירא ליה דמאי דקיימא לן בעלמא שעבודא דאורייתא מדין ערב הוא, דעיקר סמיכות דעת המלוה על הנכסים, ולכן נכסוהי דבר איניש אינון ערבין ליה. אבל רבי ירמיה סובר דלא מדין ערבות הוא, אלא מקרא ד"והאיש אשר אתה נושה בו יוציא אליך את העבוט החוצה", וילפינן קרקעות

סובר רבי מאיר, שלפני החלוקה כשעדיין הם יורשים על כל חמשת הסלעים, הרי הכהן נוטל את כל חמשת הסלעים מכח שעבוד האב, אבל לאחר שחלקו ונעשו כלקוחות על מחצית הירושה, נמצא, שאין הכהן יכול ליטול אלא חצי חמש, ושוב אינו נוטל כלום.⁽²⁾

ואילו רבי יהודה סבר: חמש סלעים ואפילו חצי חמש, ולכן בין שחלקו ובין שלא חלקו — יטול הכהן, דהיינו: קודם שחלקו יטול חמש סלעים, ולאחר שחלקו יטול מחצית

נמצא, שלדעת כולם אין לכהן זכות לאחר חלוקתם אלא במחצית הירושה — שתורת יורשים יש להם עליה — שהיא מחצית מן החוב כי הרי לא השאיר האב אלא חמש סלעים בלבד, ולפי זה יתבאר טעם מחלוקתם:

והכא במשנתנו בהמש סלעים ולא חצי מהמש סלעים קמפילגי רבי מאיר ורבי יהודה:

דרבי מאיר סבר: חמש ולא חצי חמש, ולכן

על התמורה [ראה שם מקור לסברא זו]. אבל גבי פדיון הבן שאני, "כי מאחר שהדין הוא שמזיק מתנות כהונה או שאכלן או שמכרן פטור, כמו שכתב הרמב"ם בהלכות בכורים ט יד: שחיוב מתנות כהונה דוקא זה החפץ שהוא המתנות, ולא דמי המתנות, ועל כן גם לענין החמש סלעים, רק המשועבדת עצמה שירשו מאביהן קרקע זו היא המתנות כהונה, אבל הדמים של השדה אין הם המתנות, והרי זה כמוזיק מתנות כהונה או שמכרן ואין גובין מהם, וע"ש במשוכב נתיבות בסיתן קז שכתב כן.

2. כתבו התוספות: ולא דמי ל"חמשה חצאי בקר" [גבי חיוב על טביחה ומכירה, שהודה לאחד מן השותפין שגנב מהם ונפטר מהחצי שהוא חייב לו, כי מודה בקנס פטור] דמסקינן [בבא קמא עא ב:]: אפילו חמשה חצאי בקר. דהתם תשלומין נינהו ויש לו לשלם מה שהוא חייב, אבל הכא מצות חמש סלעים רמי רחמנא עליה, ולא מיקיימא בפחות מחמש סלעים — ואף על פי שיכול לשלם לעשרה כהנים בזה אחר זה [ונמצא משלם לכל אחד חלק מחמש סלעים], לא דמי, דהכא לא משתעבד אלא בחצי חמש.

ומתבאר מן הסוגיא, שאם אחין שחלקו לקוחות הן אי אפשר לגבות מהם פדיון הבן אם כמלוה על פה הוא. והביא בקצות החושן סימן קח א בשם הים של שלמה להקשות, לפי מה דקיימא לן האחין שחלקו לקוחות הן [כי אין ברירה], איך גובים כל מלוה על פה מן היורשים אחר חלוקה!?

וכתב ליישב, דבשאר חובות גובים מהם משום דינא דגרמי, שהרי גרמו בחלוקתם שלא יהא אפשר לגבות מהם, וחייבים מטעם מזיק שעבודו של חברו [ראה שולחן ערוך חו"מ קז ד], מה שאין כן גבי פדיון הבן, אי אפשר לגבות מהם משום דינא דגרמי, משום שהוא ממון שאין לו תובעין, וכדקיימא לן בחולין קל ב: המזיק מתנות כהונה [זרוע לחיים וקיבה] או שאכלן, פטור. וראה עוד שם.

ובאבי עזרי [מהדורה חמישית פי"א ממלוה] הקשה עליו: אם כן, שחיובו מטעם מזיק בדין שיגבה מעידית, ואפילו מעידית שבנכסי היתומים עצמם.

ובאבי עזרי שם כתב לבאר על דרך הקצות החושן, דבכל יורשים שחלקו גובים מן הקרקע שקיבלו בתמורת הקרקע המשועבדת, ולא מדין מזיק אלא שהם חליפי השעבוד, וחל השעבוד

מחמשת הסלעים.⁽³⁾

ומקשינן עלה: **אי הכי**, כפירושך, וכי מתאים הלשון "רבי יהודה אומר נתחייבו נכסים", שמשמעו: רבי יהודה חידש שחל שעבוד על נכסים?! והרי לא בזה נחלקו, אלא אף לרבי מאיר נשתעבדו הנכסים ביד האב, אלא מתוך שהפסיד מחצה כי נעשו הבנים כלקוחות, סובר רבי מאיר שהפסיד את הכל, ואילו לרבי יהודה מה שיכול הוא ליטול – יטול, ואין חידושו של רבי יהודה בעיקר השעבוד.

והרי "**חייב גברא**" **מיבעי ליה** למימר?! כלומר, היה לו לשנות "ורבי יהודה אומר: חייבין", ויהיה משמעו: שאינם פטורים לגמרי כדברי רבי מאיר, אלא את מחצית הפדיון מיהא יתנו?!⁽⁴⁾

ועוד תניא: רבי יהודה אומר:

האחינן שחלקו, אם יש עשרה זוז [שהם שני סלעים ומחצה, כי הסלע ארבעה זוז] **לאח זה, ועשרה זוז לאח זה**, הרי אלו היורשים **חייבין** ליתן חמשה סלעים, **ואם לאו** הרי אלו **פטורין** –

ומאי "עשרה זוז לזה, ועשרה זוז לזה"?!?

אילימא שיש לכל אחד שנים ומחצה סלעים **בין מן המחצה דירושא בין מן המחצה דלקוחות**, כך אי אפשר לומר, שהרי:

אלמא [בהכרח] שלדעת רבי יהודה "**חמש ואפילו חצי חמש**"! שהרי בין שניהם לא יתנו אלא עשרה זוז בלבד, כי מן המחצה שהם לקוחות לא יתנו כלום –

ואי הכי, מאי איריא עשרה, והרי **אפילו אם יש לכל אחד בציר [פחות] מעשרה** – **נמי**

ובמהרי"ט אלגאזי [פא ח, ד"ה והנה ראיתי] תמה על סוף דבריהם: הא יש לומר, דהא דאמרינן "ולא חצי חמש", היינו כשאינו נותן כי אם חצי חמש, אבל כשנותן חמש אפילו בזה אחר זה שפיר דמי. ואם נאמר שזהו כוונת התוספות בתירוצם, אם כן, אמאי כתבו "דלא דמי הכא דלא משתעבד אלא בחצי חמש", הכי הוה להו למימר "דלא דמי הכא, דאינו נותן אלא חצי חמש". והאריך שם בביאור דבריהם.

ובשפת אמת תמה על סוף דבריהם: הרי מה שהוא גובה את מחצית החמש הרי הוא מטעם ספק שמא יורשים הם, ועל הצד שהם יורשים הרי באמת נשתעבדו כל חמשת הסלעים, אף שבפועל אי אפשר לגבות אלא מחצית מהחמש?!?

3. הקשה **בשפת אמת**: אם כן, שיסוד מחלוקתם

היא בחמש ולא חצי חמש, יחלקו רבי מאיר ורבי יהודה בכל מי שאין לו אלא חצי מחמש סלעים, אם מחוייב הוא ליתן?!?

ורצה ליישב על פי המבואר בקדושין ו א, שהכהן יכול לקבל אפילו דבר שהוא שוה פחות מחמש סלעים ולומר "לדידי שוה לי חמש סלעים". ואם כן, יש לומר, דבסתם מי שיש לו רק חצי חמש, מחוייב הוא לחפש כהן שיאמר לדידי שוה לי, ורק כאן שעל הבנים אין חיוב, וכל מה שהם נותנים הוא מצד חיובו של האב, אם כן, כיון שלא נשאר אלא חצי חמש כדי פדיון, אין הכהן יכול לחייב את הבנים שיתנום לו ויאמר "לדידי שוה לי", כיון דעתה שאינם שוים אין כאן חיוב כלל. ראה עוד שם.

4. כמדומה, שכך היא כוונת קושיית הגמרא, וראה לשון רש"י.

והכא בדרב אסי — שאמר "מחצה יורשין ומחצה לקוחות" — ורב פפא שאמר — מלוה על פה אינו גובה מן הלקוחות — קמיפלגי. כלומר:

רבי מאיר סובר כרב אסי וכרב פפא, ולכן אינו נוטל כלום, וככל אשר נתבאר בפירושו הקודם. אבל בדעת רבי יהודה יש לפרש בשני אופנים:

האחד: רבי יהודה סובר שביחס לכל הירושה הם חשובים יורשים, ונמצא שיש לכהן זכות בכל חמשת הסלעים.

השני: רבי יהודה חולק על רב פפא, וסובר שמלוה על פה גובה אף מן הלקוחות, ושוב לא איכפת לן שמחצה מן הירושה היא לקוחות, ויש לכהן זכות בכל חמשת הסלעים ולכן הוא גובה.⁽⁵⁾

מוסיפה הגמרא לבאר, ואיכא דמתני ליה — למשא ומתן אסיפא, היינו אדברי רבי יהודה. כלומר:

לפי הסוגיא דלעיל הקושי היה בדברי רבי מאיר לבד שלא ידענו לפרשם, ולכן הצרכנו לפרש כאשר פירשנו. ואילו יש שהיו מצריכים לפרש שלא כפשוטו משום דברי רבי יהודה שהם מוקשים. שהרי שנינו: רבי יהודה אומר נתחייבו נכסים, ותיקשי:

יתנו כל אחד מחצית חלקו ואף שבין הכל אין מגיע אפילו לחצי חמש, כי מה לי חצי חמש מה לי פחות מכך.

אלא פשיטא, כוונת רבי יהודה לומר, שאין הם חייבים אלא אם יש עשרה זוז דירושה לזה ועשרה זוז דירושה לזה, כי אז בין הכל יתנו חמש סלעים שלמים, אבל אם ירשו פחות מכך לא יתנו כלום, כי "חמש ולא חצי חמש" —

אלמא חמש ולא חצי חמש פבירא ליה, שלא כדבריך בדעתו שהוא סובר "חמש ואפילו חצי חמש"!?

אלא מפרשת הגמרא את טעם מחלוקתם באופן אחר. והכא במאי עסקינן — כפי שנתבאר בפירושו הקודם — בכגון שלא הניח אביהם אלא חמשה סלעים, שני סלעים ומחצה לזה ושני סלעים ומחצה לזה —

ודכולי עלמא — בין רבי מאיר ובין רבי יהודה סברי — חמש ולא חצי חמש, ומתבאר טעמו של רבי מאיר כפי שנתבאר בפירושו הקודם. ואף רבי יהודה מודה לו בעיקר דין זה, אלא שהוא סובר: יטול הכהן את כל חמשת הסלעים וכפי שיתבאר. והיינו דאמרינן בברייתא, שאף רבי יהודה לא חייב אלא כשיש שם בין הכל חמשה סלעים —

5. א. נתבאר על פי רש"י. אבל התוספות תמהו: אטו מי לית ליה לרבי יהודה הא דתנן בגט פשוט [בבא בתרא קעה ב]: המלוה את חבירו בשטר גובה מנכסים משועבדים, על פה גובה מן בני חורין. ועיקר מילתיה דרב פפא לא איתמר אלא לאשמועינן דגובה מן היורשים, ולאפוקי מדרב ושמואל דאמרי מלוה על פה

אינו גובה לא מן היורשין ולא מן הלקוחות, אבל מאי דאינו גובה מן הלקוחות זה אינו שום חידוש, ודבר פשוט הוא בכל הש"ס. גם הקשו: הרי מבואר לקמן מט ב בדעת רבי יהודה שהוא סובר מלוה הכתובה בתורה ככתובה בשטר דימא. ולכן פירשו את עיקר כוונת הגמרא, שמתעם

ולקח אחד מהם שדה מחבירו, הרי הבעל חוב גובה אותה ממנו, ומשום דאמר ליה המלוה לקונה, ממה נפשך יש לי זכות בשדה זו, כי:

אי בדידך מסיקנא הרי מנתא דידך קא שקילנא, ואי בחברך מסיקנא הרי לדידי קדימנא משתעבדי [אם כך אני נושה הריני לוקח אותה, ואף אם איני נושה אלא בחברך, הרי אני קודם לך בזכות שדה זו, שהרי השתעבדה לי ביד המוכר לך].

והוא הדין במשנתנו שיכול הכהן לגבות ממה נפשך, ומשום דסבר רבי יהודה "האחים שחלקו לקוחות הן", ופדיון הבן יכול לגבות מן הלקוחות, (7) ואם כן, גובה ממה נפשך:

אם אתה הוא הבכור מה טוב, ואם אחיך הוא הבכור הרי קנית ממנו את חלקך, ואני גובה מכת אחיך. (8)

אמר תמה רבא:

מכדי נכסיהו דבר איניש אינון ערבין ביה

דמית האב אימת [מתי מת האב], **אילימא דמית האב לאחר שלשים, מכלל דרבי מאיר סבר: כי חלקו פטורין** אף שמת האב לאחר שנתחייב, וזה הרי לא יתכן **דהא אישתעבדי נכסי** [השתעבדו נכסי האב] ולמה לא יטול הכהן —

אלא תאמר לפרש את משנתנו בכגון שמת האב **בתוך שלשים יום**. הלוא תיקשי דברי רבי יהודה:

והרי כיון שמת האב תוך שלשים יום לא נשתעבדו הנכסים מכת האב, ואנו באים לגבות רק מכת חיובי הבנים, ואם כן: **כי חלקו אמאי מחייב רבי יהודה, והרי ליזיל לגבי האי לידחיה ולזיל גבי האי ולידחיה** [אם יתבע את חלקו של זה ידחהו לאמר: לא אני הבכור, וכן ידחהו גם השני] — (6)

ועל זה **אמר רבי ירמיה באופן אחר:**

זאת אומרת: שני יוסף בן שמעון שהיו בעיר אחת ויצא על יוסף בן שמעון שטר חוב, ואין ידוע איזה הוא —

זו, כי פשיטא לגמרא כסברת רבי ירמיה שכלישנא קמא, שאם לקחו שדה בשותפות בעל חוב גובה אותה מהם. על פי מהרי"ט אלגאזי ס ט א.

7. אם משום שמלוה על פה גובה מן הלקוחות, אם משום דמלוה הכתובה בתורה ככתובה בשטר דמיא, וראה היטב בהערה לעיל.

8. תמה רבי עקיבא איגר [הובא בליקוטים]: הרי הטעם לומר שהאחין שחלקו לקוחות הן, הוא מטעם ד"אין ברירה" וכמו שכתב רש"י, ולא נתברר שבא כל אחד לחלקו, ומיהו הרי אין

מלוה הכתובה בתורה ככתובה בשטר דמיא גובה לרבי יהודה, וראה בדבריהם ביאור לשון הגמרא לפי פירוש זה, וראה עוד בהערה 1.

ב. הקשה בקצות החושן סימן קח סוף סק"א, כיון דבדרב אסי ורב פפא נחלקו, אם כן, למה נחלקו דוקא בפדיון הבן ולא בשאר חוב. ויישב על פי המבואר משמו בהערה 1, שבשאר חובות אפילו אם לקוחות הם הרי הם צריכים לשלם משום דינא דגרמי, מה שאין כן בפדיון הבן שאין לחייבם מדינא דגרמי, ואם מחצה לקוחות הם, אי אפשר לגבות מהם.

6. ומיהו דברי רבי מאיר לא קשיא לפי לישנא

וילדו שני זכרים ואין ידוע מי של מי:

הרי האב נותן עשרה סלעים לכהן, שהרי יש לו שני בכורים.

ואם מת אחד מהן בתוך שלשים יום:

אם לכהן אחד נתן את שני הפדיונות, הרי זה יחזיר לו חמש סלעים, שהרי נפטר מלפדות את אחד מהם.

ואם לשני כהנים נתן, אינו יכול להוציא מידם, שהרי כל כהן אומר: שלי הבכור החי ושל חבירי הבכור המת.⁽¹⁰⁾

ואם ילדו זכר ונקבה, או אפילו שני זכרים ונקבה [זכר לזו וזכר ונקבה לזו] אך אין ידוע אם הנקבה קדמה או הזכר:

הרי זה נותן חמש סלעים בלבד לכהן, כי אינו מחוייב לפדות מספק את השני.

ואם ילדו שתי נקבות וזכר [נקבה לזו, ונקבה וזכר לזו, ואין ידוע מי קדם], או

[נכסיו של אדם הם הערבים לפרעון חובותיו] ומטעם זה גובים מהנכסים. והרי:

מי איבא מירי, דלירדיה [לבעל החוב עצמו] לא מצוי תבע ליה משום שהוא דוחהו לאמר: איני חייב, ואילו לערב מצוי תבע ליה! והתנן:

"המלוה את חבירו על ידי ערב, לא יפרע מן הערב" וקיימא לן לפרש את המשנה: דלא יתבע מן הערב תחילה עד שיתבע תחילה את הלוה. ובכלל זה, שאם אינו יכול לתבוע את הלוה אף את הערב לא יתבע. ואם כן, אין יכול הוא לומר לקונה, שמשועבדת היא לו מחמת חובו של המוכר!?

וכולה כלישנא קמא, היינו דרבא פירשה כפי שפירשה לעיל, ושוב הדיינן בן ומפרשינן, בדברב אסי או בדברב פפא נחלקו.⁽⁹⁾

מתניתין:

א. שתי נשים של איש אחד שלא ביכרו,

דמסייע!?

10. א. כתב רש"י: אם לכהן אחד נתן האב פדיון שניהם, יחזיר לו חמשה סלעים, הואיל ומת בתוך שלשים ואיגלאי מילתא דנפל הוא, ושלא כדין שקל. ומשמע שיטת רש"י דעד שלשים יום הפטור הוא משום חשש נפל, וראה כעין זה ברש"י לקמן מט א במשנה, ובמה שנתבאר בהערות שם.

ב. הקשו התוספות על מה ששינונו: אם לשני כהנים נתן אין יכול להוציא מידם: הרי בגמרא בבא מציעא ו ב מבואר למסקנא, דבספק בכורות תקפו כהן מוציאין אותו מידו, ואם כן, כיון דאם לא נתן אין זקוק ליתן, השתא נמי דנתן ליהוי

הדבר ברור שהחליפו החלקים, כי זו מהיכי תיתי. ואם כן, בנידון דידן למה יגבה, והרי יאמר כל אחד אני באתי לחלקי, ואחי הוא הבכור ואתה לא תגבה.

9. רב ושמואל בבבא בתרא קעה ב חולקים על רב פפא וסוברים שמלוה על פה אינו גובה אפילו מן היורשים. והקשה רבי עקיבא איגר [שו"ת חלק א סימן קעה במוסגר שבתוך ד"ה וצ"ל]: תמוה לי, כיון דזה ודאי מוכח ממשנתנו בבכורות דרבי מאיר סבירא ליה מלוה על פה גובה מיורשים, ורבי יהודה לא פליג על זה, רק דגם אחר שחלקו חייבים, אם כן, איך פליגי רב ושמואל על רבי מאיר, כיון דלית להו תנא

שילדו שני זכרים ושתי נקבות [זכר ונקבה לכל אחת] ואין ידוע מי קדם:

אין כאן לכהן כלום, שהרי ספק הוא שמא אין כאן בכור כלל.

ב. אם משתי הנשים אחת כבר ביכרה ואחת שלא ביכרה, וילדו שני זכרים:

הרי זה נותן חמש סלעים לכהן, שהרי ודאי ילדה אשתו — שלא ביכרה עדיין — בן זכר.

ואם מת אחד מהם בתוך שלשים יום, הרי האב פטור לגמרי, כי שמא מת הבכור.

ואם מת האב, והבנים קיימים:

רבי מאיר אומר: אם נתנו עד שלא חלקו — נתנו, ואם לאו, פטורין. וכדמפרשין שיטתו בכעין זה לעיל בגמרא על המשנה הקודמת.⁽¹¹⁾

רבי יהודה אומר: נתחייבו נכסים, וכדמפרשין שיטתו בכעין זה לעיל בגמרא על המשנה הקודמת.

ואם ילדו שתי הנשים זכר ונקבה אין כאן לכהן כלום, שהרי אפשר שהנקבה היא זו של האשה שלא ביכרה, ואין כאן בכור.

ג. שתי נשים של שני אנשים שלא ביכרו, וילדו שני זכרים:

זה נותן חמש סלעים לכהן, וזה נותן חמש סלעים לכהן.

ואם מת אחד מהם בתוך שלשים יום:

אם לכהן אחד נתנו, יחזיר להם חמש סלעים, שהרי ודאי יש בידו חמש סלעים שאינם שלו, ויחלקו ביניהם. ומיהו בגמרא פריך עלה: כיון שאין ידוע למי הוא חייב, יכול לדחות כל אחד ולומר לו לחבירך אני חייב, ומפרשין לה בבא בהרשאה.

ואם לשני כהנים נתנו, אינם יכולים להוציא מידם, שהרי כל כהן אומר: בכורי החי, ושל חבירי המת.

ואם ילדו זכר ונקבה ואין ידוע מי למי:

האבות פטורין, שהרי ספק הוא אם יש בביתם בכור, ואילו חבן שהוא ודאי בכור

המעות קיימים, ובפשוטו, אין הכהן זוכה בכסף אלא לאחר שלשים יום, ואם כן, מה סברא יש בדברי התוספות, והרי עדיין לא נתן לו כלום, רק הפקיד בידו שיהא שלו לאחר שלשים].

11. בתוספות תמהו: למה הצרכו לחלוק בענין אחד שני פעמים, וכתבו: צריך שום צריכותא אמאי קתני בתרוייהו פלוגתא דרבי מאיר ורבי יהודה. וראה מה שכתב ליישב בזה במהרי"ט אלגאזי ט ב.

כתקפו כהן דמוציאין מידו, והוסיפו, דהכא ניחא טפי כיון שאין ידוע ממי להוציא, אך מכל מקום קשה להם כעין זה על דברי רבי עקיבא לקמן מט א, ושם לא יתכן לתרץ כן.

ותירצו: כיון דמתחילה נותן לו בתורת מתנות כהונה, אף על פי שאחר כך נתגלה שאם לא נטל לא היה ראוי ליטלו מספק, לא אמרינן מוציאין מידו. [ויש לעיין: הרי משמע ודאי שאף אם בא לתבוע בתוך שלשים יום אין יכול להוציא מידו, ו הפודה את בנו בתוך שלשים יום סבירא ליה לשמואל לקמן שאין בנו פדוי אלא אם כן,

חייב לפדות את עצמו.

ואם ילדו שתי נקבות וזכר או שתי נקבות ושני זכרים, באופן שספק הוא שמא אין כאן בכור כלל:

אין כאן לכהן כלום.

ד. אם אחת מהנשים ביכרה, ואחת שלא ביכרה, והיו של שני אנשים, וילדו שני זכרים:

זה שלא ביכרה אשתו, נותן חמש סלעים לכהן.

ואם ילדו זכר ונקבה ואין ידוע מי למי:

אין כאן לכהן כלום, שהרי שמא אין כאן בכור כלל, כי הזכר היה של זו שכבר ביכרה.

גמרא:

שנינו במשנה: שתי נשים של שני אנשים שלא ביכרו, וילדו שני זכרים, זה נותן חמש סלעים לכהן וזה נותן חמש סלעים לכהן. מת אחד מהן בתוך שלשים יום, אם לכהן אחד נתנו יחזיר להם חמש סלעים, אם לשני כהנים נתנו, אינם יכולים להוציא מידם:

ומקשינן על מה ששנינו שאם נתנו לכהן אחד יחזיר להם חמש סלעים כיון שהוא בודאי חייב להחזיר:

מאי שנא, שאם נתנו לשני כהנים שאין אחד מהם חייב להחזיר, ומשום דאזיל כל אב לגבי האי כהן ומדחי ליה לאמר: שלי החי. ואזיל כל אב לגבי האי כהן ומדחי ליה לאמר: שלי החי —

והרי אם נתנו שניהם לכהן אחד נמי, ליזיל הכהן לגביה דחד אב, ולידחיה לאמר: לחבירך אני חייב כי שלו המת, וליזיל עוד הכהן לגביה דהאי אב, ולידחיה לאמר: לחבירך אני חייב! (12)

אמר תירץ שמואל:

הכא במאי עסקינן: בבא אחד מהאבות אל חת-א הכהן בהרשאה מחבירו לגבות, וממה נפשך יחזיר הכהן, שהרי ודאי חייב הוא לאחד מהם.

ומקשינן: והאמרי נהרדעי: לא כתבינן אורכתא אמטלטלי [אין כותבים הרשאה על מטלטלין]!?

ומשנינן: הני מילי היכא דכפריה [אם הנתבע כופר] ושולח התובע את שליחו עם הרשאה לדון עם הנתבע, אבל היכא דלא כפריה —

הוא שמת חייב להחזיר לו, ואף אם בן חבירו מת חייב להחזיר לו, כיון שהוא פדאו מממונו על דעת שיתחייב האב בפדיון ויחיה הבן שלשים יום ופורע חוב חבירו היה, וכל דאיגלאי מילתא למפרע דלא נתחייב חבירו, חוזר ותובע ממנו ואין לחבירו שום זכות בממון זה, כי הוא לא נתנם אלא על דעת פדיון בנו, ולא לשם מתנה!?

12. הקשה מהרי"ט אלגאזי: אמאי לא מוקי לה כגון שאחד מאבות הבנים פדה את שני הבנים מממונו, שהרי הפודה את בנו של חבירו אפילו לא מדעתו בנו פדוי, דכל שפדאו זה משלו זכות הוא לו וזכין לאדם שלא בפניו ... וכל שפדאו משלו, אם מת אחד מהבנים בתוך שלשים יום שפיר יכול להוציא חמשה סלעים אם נתנם לכהן אחד, דממה נפשך חייב להחזיר לו, דאם בנו